

ego

Op 31 december

Dit stukje wordt geschreven enkele uren voor de jaarwisseling. Als de lezers het onder ogen krijgen is het gelukkig allemaal achter de rug. Wat moet je eigenlijk met die jaarwisseling?

Oliebollen, voetzoekers, uren, dagen, maanden, jaren... ja, ja. Geen Wim Kan trouwens dit jaar.

Stilstaan, omzien, gedenken? Och, het is allemaal zo willekeurig. Appelflapen, punch? Brrr...

Wat gebeurt er?

Straks ontsteken de buurtjongens op het pleintje voor onze deur hun nieuwnieuwjaarsvuur van verdroogde kerstbomen. Dan stromen alle burens even naar buiten om elkaar rond het vuur de hand te drukken. Veel heil en zegen. Er zal wat vuurwerk zijn, donderbussen, vuurpijlen, gillende keukenmeiden. Als we wat geluk hebben gebeuren er van het jaar geen ongelukken mee.

Ik zou, denk ik, heidensers moeten zijn om dit allemaal te waarderen. Het regent trouwens. Nare motregen! Dat vinden de mensen. Ik niet, ik hou van regen. Nou enfin, veel heil en zegen!

Er was trouwens nog een pracht van een voetzoeker vlak voor het einde van het jaar: G 3, onze dierbare katholieke zuster, van de leestafels verwijderd in de Jan van Schaffelaar-kazerne te Ermelo. Maar door de minister weer spoedig geredeponeerd!

Ja, ja het is wat, ik ben blij dat het EGO niet is gebeurd, stel je voor... de schande voor de burens.

En het was toch zo'n gezellig flop-stuk over het pacifisme, dat G 3 had gepubliceerd. Gelukkig dat er bij stond dat het 'positief' was!

We hebben in onze schrik nog eens nagelezen wat kardinaal Alfrink omtrent deze kwestie op het concilie heeft gezegd. Sterk aanbevolen literatuur voor de publicisten van G 3.

Maar toch... zo maar de laan uitgestuurd! Dat doe je toch niet met een net meisje! Gelukkig dat de minister het lieve kind weer terugbracht.

Lieve G 3, veel heil en zegen en heel veel wijsheid voor als je weer over het pacifisme gaat schrijven. Want dat behoeft je niet te laten.

Het regent trouwens nog steeds op deze oudejaarsdag.

We kennen een oud verhaal van een man die kerstfeest moest vieren. Het is al een paar jaar geleden maar het is, denk ik, echt gebeurd.

De man was wel ongodsdienstig maar hij moest. Het was in de tijd dat kerstfeest nog dienst was en of hij maar wou komen.

Nu had de aalmoezenier op dat feest niet zo'n gelukkige hand van zeggen. Hij vergeleek de Sowjet-ster, de drie sterren van een bekende dranksoort en de filmster Brigitte Bardot met de ster van de humanistische geestelijke verzorging die, zoals bekend, ook al naar het niets verwijst.

Al eerder had de aalmoezenier een treffende vergelijking gemaakt tussen ongelovigen en straathonden die over de straat zwalken.

Er viel dus veel te lachen op dat kerstfeest. Maar die ongodsdienstige man zat zich te ergeren. Verschrikkelijk onverdraagzaam natuurlijk van hem maar hij deed het toch maar. Het was wel jammer van de stille en heilige nacht!

Gelukkig is dat tegenwoordig allemaal anders. Sinds het optreden van frater Venantius gaat het allemaal veel gezelliger en gemoedelijker toe. Maar toch... die verplichting en het kerstfeest. Het blijft een merkwaardige en subtiële combinatie. En overigens regent het nog steeds.

Op 4 januari is het vijf jaar geleden dat Albert Camus bij een auto-ongeluk om het leven kwam. Wij hebben in dit nummer van EGO aandacht aan hem gewijd.

Dus toch een stilstaan? Of is het verwijlen bij Albert Camus meer een in spanning voortgaan dan een stilstaan?

Hij was één van die zeldzamen in wie de menselijkheid hoog oplaaide. Daarbij kan men stilstaan en voortgaan. En wat doet de regen er dan toe?

De redactie van EGO wenst allen veel heil en zegen!

RED.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 33 — januari 1965
3de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Drie-
bergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Mw. A. C. W. B. v. d. Hage—Rens
Jan Brouwer
Ton Hartsuiker
R. Jans
R. v. Kamp
Henk J. Meier
G. Schuurman
B. Vuysje
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 5,— per jaar
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*We hebben ons weer opgemaakt
voor een nieuw jaar. We proberen
er zo gunstig mogelijk uit te zien
en hebben de beste plannen. Hoe
een jonge vrouw in New York de
wenkbrauwen nog eens bijtrok voor
1965, legde fotograaf Leonard Freed
voor ons vast.*

Miles Davis: succes en respect

Jazz en zakelijk succes gaan slechts zelden samen. Duizenden jazzmusici overal ter wereld ondervinden het dagelijks aan den lijve, wanneer ze hun brood moeten verdienen met het spelen van pop-music of, in het ergste geval, wanneer ze helemaal zonder werk zitten. Er zijn natuurlijk uitzonderingen: top-attracties als Erroll Garner, Dave Brubeck en Oscar Peterson (ik laat de vocalisten nu maar even buiten beschouwing) ontvangen duizenden dollars voor hun concerten, terwijl de verkoopcijfers van hun platen soms in de honderdduizenden lopen (van Garners 'Concert by the Sea'-LP werden zelfs 2½ miljoen exemplaren over de toonbank gereikt).

Het jazzpubliek houdt er niet van zijn idolen met de grote massa te moeten delen; wanneer jazzman X met een plaat de hitparade bereikt, duurt het meestal niet lang voor een aantal jazzfans tot de conclusie komt dat X toch eigenlijk maar waardeloze, commerciële muziek produceert.

Slechts enkelen zijn in staat gebleken zowel het grote publiek als de jazzfans blijvend te boeien. Miles Davis is er een van. Sinds 1955 hoort hij tot de populairste jazzmusici, en de diepgaande ontwikkeling die zijn spel nadien doormaakte, heeft zijn positie in het jazzkamp alleen maar versterkt, terwijl ook het grote publiek zijn platen trouw is blijven kopen.

Een paar maanden geleden heb ik in EGO al eens een plaat van Miles Davis besproken. Dat was 'Jazz sur l'écran', waarop o.m. de filmmuziek van 'Lift naar het schavot' voorkwam. Mijn bezwaar was toen dat de keerzijde van deze LP wel heel erg middelmatige filmmuziek door een paar andere combos bevatte.

Inmiddels is 'Jazz Track' (CBS 62324) op de markt gekomen, een LP die Davis' filmmuziek koppelt aan een drietal opnamen van Miles' sextet uit 1958. Met de sound-track van 'Lift naar het schavot' zette Davis indertijd (december '57) de eerste stappen op weg naar een totaal vernieuwde speelwijze. Hij liet horen dat je ook zonder hecht akkoordenschema, alleen uitgaande van toonladders, boeiende muziek kon maken. Zoals sindsdien door vele middelmatige musici is gedemonstreerd, kan deze vrijere vorm van improvisatie tot clichématige, eentonige resultaten leiden. Miles Davis zelf was echter wel degelijk zijn vrijheid waard; deze opnamen hebben na zeven jaar nog niets van hun beklemmende kracht verloren.

Kort na deze Parijse session keerde Miles terug naar de VS. In mei 1958 nam hij kant twee van 'Jazz Track' op met het sextet waarmee hij toen werkte: Cannonball Adderley alt, John Coltrane tenor, Bill Evans piano, Paul Chambers bas en Jimmy Cobb drums. 'On Green Dolphin Street', 'Fran-Dance'

en 'Stella by Starlight' laten Miles op gestopte trompet horen, maar de zoetelijke braafheid die zijn vroegere balladvertolkingen nog wel eens kenmerkte, maakte hier plaats voor een schrijnende intensiteit.

Cannonball verviel in dit gezelschap geen moment in de gemakkelijke soul-effectjes waarmee hij later furor zou maken; zijn spel was intelligent, geacheveerd maar toch hartstochtelijk. Coltrane stond in '58 net als Miles aan het begin van een revolutionaire ontwikkeling. Zijn spel hangt in deze stukken nog net in tussen de nogal simplistische stijl die hij in zijn eerste jaren hanteerde en het razende manipuleren met akkoorden dat hij bij voorbeeld op 'Giant Steps' zou laten horen.

Evans is iemand die in elke omgeving dezelfde blijft: smaakvol, gevoelig en oorspronkelijk, vooral in harmonisch opzicht. Chambers en Cobb treden weinig op de voorgrond, maar begeleiden voortreffelijk.

Newport

In de zomer van 1958 trad hetzelfde sextet op tijdens het festival van Newport. De opnamen van deze session vullen de eerste kant van 'Miles & Monk at Newport' (CBS 62389). Er wordt bijzonder fel gemusiceerd, vooral Coltrane demonstreert dat hij in die periode tijdens concerten veel meer risico's durfde nemen dan in de studio, maar ook Miles speelt heftiger dan men een paar jaar eerder voor mogelijk zou hebben gehouden. De slechte geluidsbalans heeft helaas tot gevolg dat bas en piano bijna volledig overstemd worden door het gedreven spel van Jimmy Cobb.

Kant twee bevat opnamen van het Thelonious Monk kwartet, gemaakt tijdens het festival van 1963. De groep werd voor die gelegenheid uitgebreid met Pee Wee Russel, die door sommigen als de grootste jazzklarinettist wordt beschouwd, en door anderen als een seniele, van alle techniek en muzikaliteit gespeende dilettant.

Vaststaat in elk geval dat de combinatie Monk-Russell weinig geslaagd is. In een intieme, bezadigde omgeving komt Pee Wee's spel soms wel tot zijn recht, maar de agressieve, geladen Monk-sfeer kon hem helemaal niet stimuleren. Tenorist Charlie Rouse voelde zich misschien wel gesterkt door het falen van de andere blazer, hij was tenminste goed op dreef. Monk zelf speelde behoorlijk, zonder tot topprestaties te komen.

Miles' sextet uit '58 werd een jaar later een kwintet door het vertrek van Cannonball. In april '60 traden ze ook op in Nederland, bij welke gelegenheid Coltranes toonexperimenten vele fans nogal rauw op het lijf vielen.

Een paar maanden later verliet Trane de groep om zijn eigen kwartet te gaan vormen. Miles heeft het sindsdien met

een groot aantal andere saxofonisten geprobeerd (o.a. Sonny Stitt, Hank Mobley, George Coleman en Wayne Shorter), maar geen van allen waren ze zoals Trane en Cannonball een volwaardige tegenhanger van de trompettist.

Eind 1962 vormde Davis een totaal nieuw kwintet met tenorist Coleman, pianist Herbie Hancock, bassist Ron Carter en drummer Tony Williams. In juli '63 concerteerde deze groep in Juan-les-Pins tijdens het festival van Antibes (Franse Riviera). 'Miles Davis in Europe' (CBS 62390) bevat meer dan een uur van de muziek die ze toen uitvoerden.

Naast Miles is de jonge Tony Williams (hij was toen 17) veruit de belangrijkste van de groep. Op die prille leeftijd had hij al een volkomen persoonlijke stijl gevonden. Hij gaat een stuk verder dan bij voorbeeld Elvin Jones, die in zijn complexe spel altijd nog wel elementen van de beat laat horen. Williams eist van zijn medemusici dat ze, ook zonder dat hij het ze inhamt, het tempo blijven voelen. Hij zelf neemt de vrijheid er allerlei ritmen tegenin te slaan, zodat het lijkt of hij vertraagt, versnelt, overgaat op een andere maatsoort of soms zelfs het tempo volledig stillegt. In werkelijkheid blijft het tempo echter onveranderd; het nieuwe is alleen dat de musici het voelen zonder het voortdurend expliciet te laten horen.

Niet alle musici kunnen dit opbrengen, op deze LP lijkt Coleman zich af en toe slecht op zijn gemak te voelen. Miles zelf wordt door deze ritmische vrijheid geweldig gestimuleerd. De tijd dat men hem de leider van de 'cool'-school noemde, is wel definitief voorbij. In zijn zelfverzekerde, heftige uitbarstingen durft hij nu ook de hoge noten aan, iets dat hij vroeger zorgvuldig vermeed. Qua techniek is hij de laatste jaren dan ook aanmerkelijk vooruitgegaan. Bij al deze vernieuwingen is zijn emotionele zeggingskracht er alleen maar groter op geworden. De vormgeving is veranderd, het vermogen te boeien en te ontroeren is gebleven.

BERT VUIJSJE

Allez France

Europa wordt steeds kleiner, steeds meer één: EEG, KSG, Euratom, NAVO, Eurovisie en ga zo maar door. Douanebelemmeringen worden uit de weg geruimd, visa afgeschaft en paspoorten komen steeds minder in gebruik. De Costa Brava, de Riviéra en de Italiaanse Middellandse-Zee kust liggen als vakantieoord binnen vrijwel ieders bereik. Maar betekent dat ook dat de onderlinge tegenstellingen minder scherp worden? Hoe gaat het met de prototypes van de diverse Europeanen, zoals wij ons die voorstellen?

Ze zijn er nog allemaal — misschien juist uit persoonlijke ervaringen nú wel sterker dan ooit tevoren: de dikke, bier-

drinkende Duitsers in leren broek; de kleine Fransman met alpinopet, snorretje en wijnglas; de tanige zwaarbeknevelde whiskydrinkende Engelsman in tweed-kostuum. En omdat we ze beter leren kennen, vermaken we ons steeds méér met die karikaturale portretten van onze buurlandgenoten. In een opinie-onderzoek van de UNESCO werd de Nederlander gevraagd naar zijn opvattingen over het karakter van een aantal nationaliteiten. Van zich zelf vond 68 pct. der ondervraagden de Nederlander 'vredelievend', terwijl 62 pct. daar nog 'hardwerkend' aan toe voegde. Niemand van de ondervraagden

vond de Nederlander 'wreed' — een aardig bewijs van gebrek aan zelfkennis, dat wordt geïllustreerd door het feit dat 2 pct. van diezelfde ondervraagden de Amerikanen wreed vond, terwijl maar liefst 53 pct. van de Nederlanders de Russen het etiket 'wreed' meegaf.

In verband met de nieuwe film van Robert Dhéry (naar aanleiding waarvan we dit alles schrijven) is het interessant eens te kijken naar onze kijk op de Engelsen en de Fransen. Dan hebben we zeer uitgesproken meningen over onze Engelse vrienden: ze zijn beheerst (34 pct.) vredelievend (26 pct.) praktisch en verwaand (beide 24 pct.),

Franse rugby-supporters in Londen. Een scene uit 'Allez France' met o.a. Jacques Lefèvre (met alpinopet).

hardwerkend (23 pct.), intelligent (22 pct.) en overheersend (21 pct.). Slechts 22 pct. van de ondervraagden vond het onmogelijk de Britten te karakteriseren.

De Fransen hebben in ons land een veel minder vast omlijnd beeld achtergelaten: ze zijn dapper (20 pct.), vrijgevig (16 pct.), vredelievend (15 pct.), verwaand en vooruitstrevend (beide 10 pct.). 46 pct. van de Nederlandse ondervraagden vond dat de Fransen niet onder te brengen zijn in één van de gegeven categorieën.

Tegen deze achtergrond moeten we de nieuwe film van Robert Dhéry (*Allez France*) zien. Dhéry maakte ons land naam met zijn film *'La Belle Américaine'*, maar heeft in Frankrijk al jaren (veel meer) naam, dank zij zijn voortreffelijke luchtige theaterstukken.

Dhéry en zijn vrouw Collette Brosset putten voor al dit werk uit een vier kilo wegend manuscript (*'Les Gaufrettes'*), waarin Dhéry dagelijks zijn vondsten en invallen noteert. Dat leverde voor *'La Belle Américaine'* een verhaal op dat speelde rond een grote Amerikaanse slee van een wagen in typisch Franse omgeving.

Ook ditmaal heeft Dhéry het weer in tegenstellingen gezocht, zij het minder subtiel dan die van zijn vorige film. *'Allez France'* doet het verhaal van een groep Franse rugby-supporters, die naar Londen komen voor de interland Engeland-Frankrijk.

Tijdens het vurige *'Hup-Frankrijk'* en *'Vooruit-Engeland'* krijgt één van de supporters (Dhéry zelf, als acteur) per ongeluk een rechtse hoek van de elleboog van een Engelse rugby-enthousiast te incasseren. Dat kost hem twee voortanden. Op zich zelf geen ramp, maar een catastrofe voor de Fransman, die de volgende dag zal gaan trouwen. Zijn vrienden zorgen ervoor dat hij in Londen bij een tandarts terecht komt en in de wachtkamer begint alles.

Henri (hoofdrolspeler Dhéry) verveelt zich in de wachtkamer. Hij moet een paar uur met gesloten mond het resultaat van de operatie-stiftand afwachten. Ondertussen wordt een Engelse politieagent in de spreekkamer geholpen. Henri trekt uit verveling en speelsheid de jas van de 'bobby' aan en zet zijn helm op. In dat tuniek redt hij de overbuurvrouw van de tandarts, filmster Diana Dors, uit de handen van een al te vurige minnaar. Hij wordt luid geprezen door zijn 'superieur', een Engelse politie-inspecteur, maar durft niets terug te zeggen, omdat hij a) zijn mond dicht moet houden en b) geen Engels spreekt. Hij

ontsnapt aan de huldiging en begint zijn zwerftocht door Londen — opgejaagd door de politie, die hem wil huldigen en door allerlei gure en ongure elementen, die hem als agent op de hielen zitten. En terwijl Henri een goed heenkomen zoekt (maar niet vindt), paraderen de Franse en Engelse rugby-supporters door de stad.

Extra-verwarrend werkt het optreden van Lady Brisburn, die van origine française is (stripdanseres Vévette) en een aantal Franse supporters (her)kent. Bovendien is zij (Collette Brosset) de toekomstige schoonzuster van Henri, die haar echter steeds moet ontlopen, omdat hij aan zijn verloofde heeft verteld dat hij naar zijn zieke grootmoeder in Bordeaux moest.

Enfin, verwarring ten top en op zijn best. In de slechtste momenten doet de film denken aan de Engelse politiekomedies van komieken als Norman Wisdom, maar met zijn *'Franse slag'* weet Dhéry de film vrijwel overal uit te tillen boven het onwijze Wisdom-gooi-smijt-werk.

Van het Engelse flegma blijft onder invloed van Dhéry's verwarrende avonturen weinig heel, maar de film als geheel is een mooi afgerond stuk werk dat nergens zijn grappen te ver uitrekt. Wel toont Dhéry in zijn aanloop en afsluiting van de film, dat hij op filmgebied heel wat meer in zijn mars heeft dan *'Allez France'*.

In zijn beste momenten is de film een aanloop voor een (nieuwe) all-charmantste komedie; en in zijn slechtste altijd nog 100 pct. beter dan het gros van de zogenaamde 'humoristische' films. Dat heeft Dhéry voor een deel te danken aan de voortreffelijke 'cast' die hij voor de film samenstelde: Engelsen én Fransen spelen er voortreffelijk hun rollen in: Ronald Fraser als de politie-sergeant, Henri Genes als 'Gros Max' en vooral Jean Lefèvre als een van de supporters.

Dhéry deed ons met deze film denken aan de Fransman uit het bekende kwartet olifantenjagers dat uit Afrika terugkwam en hun avonturen op schrift ging stellen. De Fransman publiceerde een boek onder de titel *'l'Eléphant et l'Amour'*; de Brit schreef een boek onder de titel *'Hunting Elephants'*; de Amerikaan noemde zijn verhaal *'The Price of Ivory'* en de Duitser schreef een standaardwerk onder de titel *'Schicksal und Psychologie des Elefantentjagds im Zwanzigsten Jahrhundert gesehen durch eine deutsche Brille im Gegenwart — Erster Band'*.

Als u begrijpt wat ik bedoel.

HENK J. MEIER

Van verschillende zijden bereikte de redactie de vraag: Hoe luidt nu precies de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond?

Omdat wij deze vraag gaarne willen beantwoorden, publiceren we hieronder deze beginselverklaring, zoals deze — voor het laatst — is vastgesteld op het congres van het Humanistisch Verbond in 1955 te Arnhem.

Het is mogelijk dat er na het lezen van deze verklaring bij sommigen toch nog vragen overblijven — ter verduidelijking, ter nadere informatie, wellicht ook in kritische zin.

De lezers doen ons dan een ge-noegen deze vragen op te sturen aan de redactie. We komen daar dan in EGO op terug.

De humanistische levensovertuiging wordt gekenmerkt door het pogen om leven en wereld te verstaan met een beroep op menselijke vermogens en zonder uit te gaan van bijzondere openbaring. Bij alle schakering die binnen deze overtuiging mogelijk is, worden daarbij de volgende grondslagen erkend:

1. *Het humanisme acht een waardebeseft dat niet naar willekeur kan worden gewijzigd, wezenlijk voor de mens.*
2. *Humanisme eist de voortdurende bereidheid zich in denken en doen redelijk te verantwoorden.*
3. *Het humanisme eerbiedigt de mens als enkeling en als lid van de samenleving in zijn menselijke waarde.*
4. *Het humanisme erkent dat de mens deel heeft aan natuurlijke, maatschappelijke en kosmische verbanden.*
5. *Het humanisme stelt vrijheid en gerechtigheid als eis voor het persoonlijk en maatschappelijk leven.*
Het humanisme vraagt om beleving en verwezenlijking van zijn beginselen in de praktijk van het leven.

Albert Camus gaf nieuwe inhoud aan solidariteit

Op 4 januari 1965 is het vijf jaar geleden, dat bij een auto-ongeluk bij het dorpje Villeblevin, in de buurt van de Franse stad Sens, de beroemde schrijver en Nobel-prijswinnaar Albert Camus is omgekomen. Ter gelegenheid van dat trieste lustrum willen wij aan zijn betekenis en invloed dit artikel wijden.

Proletarisch milieu

Albert Camus is geboren op 7 november 1913 te Mondovi, Algerië. Zijn vader was een landarbeider, die, in 1914 onder de wapenen geroepen, reeds in datzelfde jaar bij de Slag aan de Marne als een van de eerste slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog sneuvelde. Na de dood van zijn vader trekt zijn moeder, Cathérine Camus, naar de stad Algiers, waar zij met haar twee zoon-tjes, haar broer en haar moeder in een schamel appartement in een van de drukste volkswijken, Belcourt, dicht bij de Algerijnse kasba, woont. De moeder verdient de kost als werkster. Zij is vrijwel doof en heeft spraakmoeilijkheden, terwijl haar broer, Camus' oom Etienne, doofstom is. Alle volwassenen uit Camus' jeugd zijn analfabeet.

Wij vermelden deze bijzonderheden, omdat het juist nogal merkwaardig is, dat Camus voortgekomen is uit het proletarische milieu van de blanke Algerijnen, die Algerië als hun vaderland beschouwden en die in de Algerijnse oorlog zo krachtdadig van zich hebben doen horen.

Camus beschouwde zich zelf niet als Europeaan, ook al was hij geheel gevormd door de Franse cultuur. Als Noordafrikaan zag hij Augustinus en Plotinus als zijn voorvaderen, zag hij zich als erfgenaam van de Griekse gedachte, terwijl Europa voor hem het sombere, regenachtige slagveld was van de geschiedenis, waar het Duitse idealisme en het Angelsaksische rationalisme hun eeuwenlange veten hadden uitgevochten.

Algerië daarentegen was het land van de zon, van de natuur, van de levensvreugde. In confrontatie met het hete zand van de woestijn, de gloeiende stenen, de hoge cipressen en de koele stranden leert een mens zich zelf in zijn sterfelijke lichamelijke verstaan. Het leven is kort, maar hevig.

De Algerijnen, of zij nu van oorsprong Europeanen of Arabieren zijn, zijn steeds explosieve mensen, die met grote felheid het leven beamen. Zij belijden een simpel geloof in goed en kwaad en Camus beschrijft zelf boksmatches, zwemmen en voetballen als hoogtepunten van zijn jeugd. Zwemmend leert in *De vreemdeling* Meursault zijn meisje Marie kennen en zwemmend bekrachtigen in *De pest* Rieux en Tarrou hun vriendschap.

Zwijgzaam

Voor de jonge Camus is het menszijn vooral een lichamenlijk bestaan. Woorden als geest of liefde zijn begrippen die hem van het grootst mogelijke wantrou-

wen vervullen. Als mensen met elkaar communiceren, dan moeten zij liefst zo weinig mogelijk spreken. Bijna alle helden uit Camus' werk zijn zwijgzame mensen, zoals ook de mensen uit Camus' eigen jeugd zwijgzaam zijn.

De meest volmaakte communie is de seksuele relatie van man en vrouw. Bij Camus is er intengendeel tot Sartre een zeer positieve benadering van de seksualiteit. Bij Sartre valt er veel nadruk op de gefrustreerde seksuele relaties. Bij Camus is er een ongecompliceerde verrukking: het huwelijk met de vrouw en het huwelijk met de aarde lopen parallel en in een van zijn eerste boeken, *Noces*, wordt dat beschreven.

In het Algerië van vóór de Tweede Wereldoorlog wordt Camus groot. Op 17-jarige leeftijd ondergaat hij een hevige aanval van t.b.c., een ziekte die hem nooit meer heeft losgelaten en die hem met tussenpozen van twee of drie jaar steeds is blijven teisteren. Daardoor maakt hij al vroeg kennis met de afbraak van het menselijk bestaan, de dood. Zijn werk kan men beschouwen als een steeds op de een of andere manier bezig zijn met de dood, de moord, de medeplichtigheid aan moord.

Door een beurs wordt Camus in de gelegenheid gesteld het lyceum van Algiers te bezoeken. Dan volgt de universiteit. Als werkstudent doet hij allerlei ervaringen op, die hem bij het schrijven van zijn boeken te pas zullen komen. Hij richt samen met anderen een toneelgroep op, die zich bezighoudt met experimenteel toneel, een kleine avant-garde-groep van arbeiders en intellectuelen, die in een provinciestad als Algiers in een behoefte voorziet. Voor deze groep schrijft Camus zijn eerste theaterstukken, voorlopig nog meest adaptaties van andere stukken of van bestaande romans.

Communisme

In die tijd valt ook Camus' kennismaking met het communisme. Hij blijft niet lang lid van de communistische partij, want als er een order komt voor de communisten, dat zij in ruil voor bepaalde toezeggingen die de Franse premier Laval aan Stalin heeft gedaan, nu hun propaganda onder de inheemse bevolking van Algerië moeten staken, dan loopt Camus prompt uit de partij, woedend over deze politieke koehandel. In wezen zal hij later niet anders handelen. Van het grootste belang is het natuurlijk, dat Camus zijn politieke communistische avontuur al achter de rug heeft, als de meeste Franse intellectuelen er nog aan moeten beginnen. Daardoor is het hem mogelijk om als

een van de weinige figuren van formaat in het naoorlogse Frankrijk met gezag zijn stem tegen het communisme te kunnen verheffen.

In 1938 treedt Camus toe tot de redactie van een linkse krant, waar hij zich al spoedig als journalist enige faam verworft, door de hartstocht waarmee hij zich opwerpt voor onschuldig veroordeelden. In één jaar tijd lukt het hem driemaal de onschuld van een van moord beschuldigde aan te tonen. Dat zijn grote successen in het Algiers van voor de oorlog, waar de rassentegenstellingen onder een enigszins fascistisch georiënteerd koloniaal gouvernement welig tierden.

Als de oorlog uitbreekt, bevindt Camus zich in Frankrijk. In die eerste jaren voltooit hij de werken waardoor hij beroemd zal worden: *De vreemdeling* en *De mythe van Sisyphus*. Beide werken plaatsen hem in de buurt van het Franse existentialisme, waarvan hij na de oorlog samen met Jean-Paul Sartre tot de onbetwiste leider zal worden uitgeroepen.

Tijdens de oorlog treedt hij toe tot het Franse verzet, voor zover zijn gezondheid, die in deze tijd zeer slecht is, dat toelaat. Als in 1944 voor Frankrijk de oorlog is afgelopen, blijkt hij de hoofdredacteur te zijn van een van de grootste Franse verzetskranten, *Combat*,

een onafhankelijk socialistisch dagblad, dat bij ons met Het Parool te vergelijken zou zijn.

Zijn naam als romanschrijver en als essayist is dan reeds gemaakt, maar nu blijkt hij ook een weergaloos knappe journalist te zijn. In 1944 en 1945 worden bovendien zijn eerste toneelstukken gespeeld. Die zijn weliswaar niet zo indringend als die van Sartre, maar zij zijn toch ook buitengewoon belangrijk, vooral het stuk *Caligula*, dat in 1945 bijna een jaar lang voor uitverkochte zalen wordt gespeeld.

Verzet

In 1947 verschijnt zijn grote oorlogsroman *Dr. pest*, waarin Camus de gedachte van de menselijke solidariteit tegenover de dood nader uitwerkt. Deze roman ademt na de enigszins individualistische sfeer van *De vreemdeling* de geest van het verzet. In de oorlog is er een wending in Camus' instelling gekomen. Vóór de oorlog is hij vooral gegrepen door een zekere vitalistische natuuraanbidding; zijn werk is één grote lofzang op de zon, de zee en het leven. Na de oorlog wordt zijn wereld een menselijke werkelijkheid. Camus, die vóór de oorlog maar één waarde kende: het leven, gaat in en na de oorlog zien, dat dat leven alleen tot ontplooiing komt, als er aan de elementaire voorwaarden van vrijheid en gerechtigheid is voldaan.

In die geest zijn ook de dan volgende toneelstukken, *Staat van beleg* en *De rechtvaardigen*, geschreven, en in nog sterker mate geldt dat van *De mens in opstand*, het grote werk dat hem in 1952 in een scherpe polemiek brengt met Jean-Paul Sartre over de houding die wij tegenover het communisme dienen in te nemen. Tegenover Sartres aanvaarding van het communisme laat Camus een fel protest horen. Daarentegen verwijt Sartre Camus een idealistische, wereldvreemde levenshouding. Na die tijd verwijderen de beide schrijvers zich van elkaar.

Het merkwaardige is, dat zowel Sartre als Camus in hun kritiek op de ander een zeker gelijk had. Sartres meelopen met het communisme komt vooral in 1956 hopeloos in de knoei, als de Russen Hongarije onder de voet lopen. Daarentegen komt Camus, die steeds geen enkel compromis met de politiek heeft willen sluiten, tijdens de Algerijnse oorlog in een steeds groter isolement te staan.

Camus, die steeds tegen iedere vorm van moord of medeplichtigheid aan moord heeft geprotesteerd, kan zich niet met geen van beide partijen verenigen en besluit tot volstrekte afzijdigheid. Juist waar Algerië zijn grote liefde heeft, moet dit besluit hem veel hebben gekost. Hij kan echter niet anders: zowel de Algerijnse nationalisten als de Franse parachutisten, wier rol later door de OAS zal worden overgenomen, zijn uit-

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 – Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.
Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.
Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.
Wie iets gevoelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vulle het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

Ondergetekende (naam, voorletters, rang)
..... (landmacht/luchtmacht)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te
..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een Vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Thuisfront in het Coornherthuis te Driebergen in de maand (maand van deelname).

Handtekening:

gesproken moordenaars. Ieder partij kiezen zou een partij kiezen voor moordenaars zijn. De derde mogelijkheid, om toch in alle gematigdheid te blijven pleiten voor rechtvaardige behandeling van zowel de ene als de andere partij, kan hij niet kiezen, omdat hij meent dat men zijn woorden toch verkeerd zal uitleggen. Soms zal men van handelen moeten afzien, om niet aan het lijden van deze wereld nog meer lijden toe te voegen, zo meent hij. Juist door deze houding, die niemand goed begrijpt, vereenzaamt Camus sterk in de laatste jaren van zijn leven.

Finale

Juist in die tijd schrijft hij echter twee van zijn mooiste boeken: *De val*, een roman, en *Koninkrijk en ballingschap*, een bundel korte verhalen. *De val* is een buitengewoon moeilijk boek, maar de verhalenbundel is een prachtige introductie op de totaliteit van Camus' werk.

Bijna ieder motief dat hem in zijn leven heeft beheerst, komt daarin terug. Zonder dat het als afsluiting is bedoeld, heeft Camus daarin toch een soort finale gegeven van zijn werk en zijn denken. Hij staat hier op het toppunt van zijn artistiek vermogen. Min of meer als reactie op dit boek komt dan ook in 1957 de internationale erkenning van de Nobelprijs.

Op 46-jarige leeftijd is volkomen onverwacht dit leven afgesneden. Er werd nog heel veel van hem verwacht. Zelf zat hij nog vol plannen. Zijn werk blijft onvoltooid, maar ook zoals het nu voor ons ligt, is het het getuigenis van een zeer intelligent, zeer levend en eerlijk man, die aan de idealen van vrijheid en gerechtigheid en die vooral aan de opdracht tot solidariteit nieuwe inhoud heeft gegeven. Wij kunnen hem niet beter eren dan door zijn werk tot ons te laten spreken.

F. O. VAN GENNEP

AGURZANE

Schrijvers gevraagd

Onze oproep om schrijvers in het oktobernummer van EGO heeft veel succes gehad. We hebben 30 à 40 verhalen binnengekregen. Natuurlijk kunnen we niet al die verhalen plaatsen. We beginnen

in dit nummer met de publikatie van het verhaal van P. W. Roelofsen. In de loop van 1965 hopen wij in totaal een tiental van de inzendingen te publiceren. De inzenders krijgen uiteraard bericht of hun verhaal geplaatst wordt of niet. RED.

Het is eigenlijk al een terugverlangen naar jeugdpijnen, om te denken aan een tijd waarin mijn hart het verstand volledig overspoelde. Helder maar emotioneel ligt deze geschiedenis in mijn geheugen. Als een geraamte.

Ik was nauwelijks achttien jaar, te lui en te ijdel om me te scheren en te onrustig om thuis te blijven. Omdat ik van de eenzaamheid of misschien was het ook wel een gevoel van onafhankelijkheid — genoot, zwierf ik liftend, dichtend en vaak hongerlijdend door Europa. Ik hield van de uitputte lichamelijke toestand waarin ik meermalen verkeerde en lachte in me zelf wanneer ik bezorgde of verbaasde gezichten ontdekte, want ik voelde me dan een held, een avonturier, die aan zijn zintuigen genoeg heeft om het leven de moeite waard te maken. Vooral dat gevoel is overigens afhankelijk van de ontmoeting met de krachteloosheid van materieel geluk, wat ik zo dikwijls in bleke onderkinnen vermoed.

't Gebeurde in een kleine vissersplaats aan de Spaanse noordkust. In Ondarroa. Er leven en sterven daar Basken. Hier maakte ik zo iets merkwaardigs mee, dat mijn hart er voor kort nog altijd een beetje schuw en verdrietig van was.

Het was ongeveer elf uur 's avonds toen ik er arriveerde. Daarvoor had ik een dikke acht kilometer gelopen, omdat ik door de guardia civil uit Motrico, een ander vissersplaatsje, waar ik eigenlijk mijn tent op had willen zetten, dringend was 'aangemoedigd' om verder te gaan naar Ondarroa.

Het eerste waar ik aan dacht toen ik daar aankwam, was om eindelijk eens wat te eten. Maar ogenschijnlijk viel er niets meer te eten. Ik vond de restaurantjes potdicht en kreeg daardoor nog meer honger. Toch sprak ik niet direct iemand aan, omdat de mensen die ik zag, me er in hun zwarte kleren en met hun grauwe en benauwde gezichten daarvoor te rampzalig uitzagen. Mijn éénpersoonshonger-rampje werd door hun collectief beledende ellende belachelijk gemaakt en geïsoleerd.

Ik was gewend dat men mij nieuwsgierig en ginnegappend opnam in dergelijke dorpen, waar buitenlandse onverzorgdheid nog wel degelijk als aange-naam buitenissig wordt beleefd. Deze blikken hebben me altijd wel enigszins gestreeld en hun nieuwsgierigheid maakte het me gemakkelijk met hen in contact te komen. Nu pas voelde ik me voor het eerst echt vreemdeling. Er moest minstens iemand gestorven zijn.

Terwijl ik verder het dorp inliep, maakte mijn verbazing langzamerhand plaats voor geïrriteerdheid en kreeg ik zin om te protesteren tegen de moe-schuifelende stilte die me omgaf. Ik dacht er bij voorbeeld aan om languit

op de stoffige straat te gaan liggen en luidkeels te schreeuwen dat ik kapot ging van de honger.

Waarschijnlijk had ik ook wel iets dergelijks uitgevoerd, als ik niet plotseling een grote rode vlek langs de huizen had zien bewegen. Nét een geweldige bloedende vleermuis die niet meer kan vliegen en tegen de muur bescherming zoekt.

Het bleek een jonge vrouw te zijn, die over haar schouders een felrode wijde cape droeg. Er zaten scheuren in, dat zag ik direct. Ongelovig bleef ik stilstaan toen ik haar ontdekte. Even was ik mijn tegenwoordigheid van geest kwijt, maar ik herstelde me snel en begreep dat deze vrouw, zo anders dan de anderen, me misschien aan wat eten zou kunnen helpen.

Zij liep me haastig voorbij en was — zo leek het tenminste — in gedachten verzonken. Duidelijk kon ik haar gezicht niet zien, maar wat me toch opviel, was dat haar gelaat iets vlaks had. Onder de ogen zaten geen konen; net als bij een paard. Ik rende haar snel na en tikte haar op de schouder; ze draaide zich om en keek me trots, ja zelfs lachwekkend hoogmoedig, aan. Een ogenblik maar. Toen scheen ze enorm te schrikken; haar ogen, die niet zwart maar blauwgroen waren, staarden me met ontzetting aan.

Ik had zonder meer willen vragen of ze een restaurant wist dat nog open was, maar werd dusdanig van mijn stuk gebracht door haar angstige gelaat, dat ik haar alleen maar aankeek.

'Wat is er?' vroeg ik ten slotte. Ze bracht hees enkele woorden uit, die ik niet verstond, en vouwde haar handen. Het leek of ze me smeekte haar het één of ander te vergeven. 'Waanzinig', schoot het door mijn hoofd. Ik wilde me omdraaien en teruggaan, maar op het laatste ogenblik bedacht ik me en zei botweg: 'Ik heb honger, kan ik hier nog ergens eten?'

't Is verbazend wat dit aardse zinnetje haar deed. Het was alsof ze wakker schrok uit een nachtmerrie, haar krampachtig vertrokken gezicht ontspande zich en nadat ze me enige tijd zwijgend, maar nu met heel andere ogen dan kort tevoren, had bekeken, zei ze zacht: 'O, heb je nog niet gegeten. Kom maar mee.'

Ze liep direct hierna door en ik volgde haar; we liepen de weg terug die ik al kende en net toen ik dacht dat we het dorp al uit waren, sloegen we rechtsaf en ik zag een blok witgeverfde huizen. Langs een buitentrapp ging ze me voor naar boven. Ik was haar steeds gedwee gevolgd zonder nog iets te vragen. Boven gekomen deed ze een deur open en draaide het licht binnen aan. Ik stond in een klein voorportaal, waar het fris rook en waar de muren ook aan de binnenkant gewit

waren. Mijn plunjezak gleed van mijn schouder op de grond en ik voelde me thuis; ik moet wel erg moe geweest zijn.

Een half uur later zat ik achter een visschotel, water, oud brood en wijn. Mijn weldoenster ging recht tegenover me zitten en ik zag dat ze ouder moest zijn dan ik eerst gedacht had. Dertig jaar was ze toch wel.

Ze keek vriendelijk en een beetje nieuwsgierig naar me terwijl ik de vis uit elkaar peuterde en hem daarna veel te vlug opat. De saus droop langs mijn kin. Ik vroeg haar met de mond vol het een en ander. Meestal verstond ze me niet direct en dan wachtte ik tot ik uitgekauwd was en stelde opnieuw dezelfde vraag.

Ze lachte voor het eerst toen ik haar vroeg hoe ze heette. Een verlegen lachje. 'Agurzane,' zei ze toen. Ik probeerde haar deze naam na te zeggen, maar het bleef bij een poging. Een papegaai zou zich er rot om gelachen hebben. Steeds weer echter trachtte ze me de juiste uitspraak van haar naam bij te brengen (hoe ik met mijn tong moest doen en zo) en uiteindelijk heb ik hierdoor toch aardig goed geleerd hoe ik 'Agurzane' uit moet spreken.

Toen ik klaar was met eten, schoof ik mijn stoel naar achteren en zei geheel overbodig dat alles op was. Finito. Hierna wilde ik haar bedanken en weggaan, want hoewel ik helemaal geen zin had om nog ergens mijn tent op te zetten, haar eigenaardige op mij gerichte blik verontrustte me. Niet dat ik me opgesloten voelde tussen de dreigende muren van het geweten, welk gevoel men kan krijgen wanneer er ogen op je rusten die iets van je weten of je zelfs schijnen te doorgronden.

Nee, het was in dit geval iets anders, maar ik kan niet uitleggen wat. Haar gezicht wekte zo nu en dan medelijden van tederheid en droefheid; direct daarna echter moest ik soms bijna lachen om haar vogelachtige nieuwsgierigheid. Dat ze getikt zou zijn, probeerde ik van me af te zetten; wellicht werd ze door aanvallen van dwaasheid overvallen. Ze maakte echter een te sympathieke indruk op me om waanzinnig te zijn.

Toen ik opstond, versomberde haar gezicht, ze sloeg haar ogen neer, draaide zich om en ging bij een glazen stolp staan, waarin een witte muis zat. 't Beest was vast ziek, want Agurzane had tijdens mijn schranspartij al enige malen bezorgd in de stolp gekeken.

'Waar ga je heen?' vroeg ze. 'Ik weet het niet, waar zou ik mijn tent op kunnen zetten?'

Ze draaide zich met een ruk om en riep verrast: 'Een tent opzetten? Dat kan niet. Het is nacht en je zou eerst helemaal naar Satturaran moeten. Dat kan niet. Slaap hier maar.'

Onmiddellijk na deze uitnodiging ging ik naar de deur, we liepen door de korte gang en ze leidde me naar een ruime kamer, waarin een opgemaakt bed stond. De logeerkamer, dat zag je direct.

Ik schrok van de helderheid van het Russensloep en de omgeslagen rand van het bovenste laken.

'Ik ben veel te vuil,' protesteerde ik. Dat was bepaald geen leugen en ze aarzde even toen ze, terwijl ik nog telden naar het heldere beddegoed taarde, mijn voeten bekeek (blote voeten in sandalen).

'Kom maar,' zei ze toen vrolijk en 'en ogenblik later kon ik me wassen in de keuken. Mijn protest had ze, opgevat als een beleefd tegenwoordig. In wezen was ik eigenlijk ook heel gelukkig met haar bijzondere gastvrijheid, en daarom besloot ik om niet nog een poging te doen om te ontsnappen.

Zo gebeurde het dat mijn gewassen voeten diep in de nacht tussen de dekens gleden. Agurzane keek aandachtig toe hoe dat ging. Ik ging op mijn rechterzij liggen en vond haar ploteling overveldigend lief.

'Agurzane,' riep ik zacht, 'waarom ben je zo lief voor me?'

'Ze had zich reeds omgedraaid en wilde juist de deur uitgaan; het scheen of ze me niet had verstaan, maar op de drempel aarzde ze een ogenblik en nadat ze toch de kamer uit was gegaan, sloot de deur zich bijna pijnlijk zacht.

Van vermoeidheid had ik die nacht eigenlijk als een bewusteloze moeten slapen en in het begin zal ik ook wel heel ver weg geweest zijn; later echter is het danig gaan rommelen in mijn verbewuste (wilde ik dan zo graag oplossing vinden voor de raadselachtigheid van Agurzane?) en heb ik gedroomd. Het was een droom die in larden werd gescheurd door zo nu en dan ontwaken en ogenblikken waarin mijn slaap zo zwaar was dat de droombeelden erin smoorden. Tussen de verschillende droombeelden ontdekte ik veel duidelijk relaties; zij vormden samen één gebeuren en ik moet het vertellen, omdat het wezenlijk heeft bijgedragen tot mijn gevoelens en gedragingen hierna.

Welnu, Agurzane bleek getrouwd. Ze liep met haar man, een groot en lenig Jean-shaven type, door de smalle straatjes van het dorp. Ik zag hen overal, op de vismarkt, op het plein waar de muziekkapel speelde, bij het kleine massieve kathedraaltje en voor bijna alle winkeltjes. Hij gebaarde veel, dat viel me onmiddellijk op.

Uiteindelijk stapten ze een winkel in en kwamen er weer uit met een stulp die ik in de woonkamer had gezien. De muis zat er al in en hij knipoogde gemeen en uitdagend naar me. Steeds

weer, totdat ik ten slotte aan de neiging toefaf om als een kat te gaan blazen. Behalve de muis schrok ook Agurzane daar zichtbaar van en ze siste me iets heel lelijks toe.

Maar ik bleef hen tegenkomen; soms was ik hen weliswaar een aardig tijdje kwijt, maar dan eensklaps, bij het rechtsom slaan van de hoeken vooral, stonden ze weer pardoes voor me. En hij gebaarde maar.

Uiteindelijk zag ik hen stilstaan bij de kathedraal. Hij wees naar boven en attendeerde Agurzane op de werklieden die daar bezig waren de toren te restaureren. Hij schreeuwde later ook naar boven en direct hierna galmde er dan een krankzinnig hol geluid terug. Dat was het werkliedekoor. Ze beantwoordden iedere schreeuw van hem met: 'Kijk maar uit, vallend gesteente hóór!' Hij moest daar onbedaarlijk om lachen.

Toen gebeurde het. Hij draaide zich om om toch maar verder te gaan, toen ik het beeld van de beschermheilige van het dorp, dat recht boven de hoge ingang zat vastgemetseld, zag trillen en daarna met een zwaai naar beneden komen. De armen gekruist voor de borst viel het met een verschrikkelijke klap op de man van Agurzane.

DOOD . . . DOOD . . . DOOD . . . galmde (zongen ze?) de werklieden. Ik liep haastig naar het verbrijzelde lichaam van de man toe. Hij lag op zijn buik en dwars over hem heen lag, eveneens met de rug naar boven gekeerd, de beschermheilige. Ik probeerde het beeld van de dode af te trekken en draaide hem hierdoor met veel moeite een halve slag om, waardoor ik plotseling van aangezicht tot aangezicht met het beeld kwam. Het was alsof ik in een spiegel keek en met een schreeuw schrok ik wakker.

Het was al klaarlichte dag. Ik was panisch van angst en wilde zo snel mogelijk weg zien te komen. Heel ver weg. Ik schoot in mijn kleren en rende de kamer uit; in het portaal greep ik mijn plunjezak en wilde daarmee net de buitentrapp afstormen, toen ik als het ware tegen een muur op liep. Want onder aan de trap stond Agurzane. De huid van haar gezicht stond strak als een snaar en haar ogen keken me mateloos verdrietig aan.

Ik weet niet hoelang ik daar boven aan die trap gestaan heb; uiteindelijk raakte ik, geloof ik, enigszins uit de ban van de troosteloze aanblik die ze bood en ik ben toen langzaam de trap afgedaald. Beneden gekomen heb ik haar koele gezicht heel kort en stilzwijgend omhelsd. 't Ging helemaal impulsief en alsof ik nog droomde. Want tussen ons in lag op de grond roerloos een witte muis.

Diezelfde dag nog begon mijn eenzame vlucht het binnenland in.

PAUL ROELOFSEN

Zoals een cirkel rond is, een steen altijd naar beneden valt, een vliegtuig omhoog stijgt, zo is een man anders gebouwd dan een vrouw, hun beider samengaan daardoor mogelijk, en doet een dergelijke gemeenschap kinderen ontstaan. Dit allemaal te weten, geeft in z'n bijna absurde eenvoud een gevoel van zekerheid, dat men zich vaak te zelden realiseert.

Zou men evenwel, als volwassene, de juistheid van bij voorbeeld die der genoemde waarheden betwijfelen, dan zou men zich onhandig, angstig, en letterlijk beklemd voelen. Teruggeworpen op zich zelf, doet men daarbij denken aan wie men was: het kind, geïsoleerd, en vol onbegrip over alles wat zich aan gebeurtenissen, mensen en verhoudingen voltrekt. Daad, gebaar, woord, maar vooral (de) stilte worden door het kind omgebogen tot een gesprek, ook al is er veelal van niet meer sprake dan van langs elkaar heengaande monologen.

Het resultaat daarvan is, mede door de angst voor het onbekende, dat wat niet begrepen wordt, buitengewone proporties gaat aannemen. Houvast bij een volwassene is in zo'n situatie voor het kind een dringende noodzaak. Mislukt dat, en stuit ook het contact met een leeftijdgenoot op onbegrip af, dan ontstaat er een gevoel van eenzaamheid dat kind zowel als volwassene raakt, en hun beider isolement duidelijk onderstreept.

Donald Tamminga, hoofdpersoon in 'Amare', (Latijn voor liefhebben), een nieuw boek van Victor Spoor, is twaalf jaar, en leerling op de school waar zijn vader rector is. Een vader, Titus genaamd, die door de leerlingen tot de Tiet is gedoopt. Men heeft ontzag voor de Tiet. Niet uit oprechte bewondering, maar gewoon omdat het de rector is.

Donald weet dit, kan er echter met zijn school-buurman en enige 'vriend', Ivo Takke, noch met zijn vader over praten. Het laatste is te meer ook uitgesloten, omdat de school niet ophoudt bij het sluiten van de schooldeur of het verlaten van het schoolplein, maar door- en overloopt tot in huis, alwaar niet Donalds vader woont en leeft, maar rector Tamminga. De man die zijn zoon Donald ten voorbeeld wil stellen aan alle andere leerlingen.

Vrije tijd heeft Donald nauwelijks, vriendjes zijn bij voorbaat slecht. Buiten spelen zal altijd in de schaduw blijven staan van het vervoegen der Latijnse werkwoorden. . . Het leven van Donald is star, en onder de straffe hand van zijn fijn-christelijke vader slechts een vruchtbare bron voor het kweken van allerlei schuldcomplexes.

De enige die Donald soms uit zijn spanningskleur trekt, is zijn moeder. Kan deze vrouw, Martha, van boerenafkomst, die ondanks het verzet van haar katholieke familie toch de dominees-

zoon trouwde, en die in haar Rotterdamse buitenwijklaan via de dicht opeen geparkeerde auto's aan groene (Limburgse) heuvels en paarden moet denken, kan zelfs deze vrouw Donald niet meer helpen, omdat ook zij doen moet wat Titus zegt, dan grijpt Donald zijn fantasie aan om de werkelijkheid te ontvluchten.

In deze eigen wereld speelt, behalve hij zelf, juffrouw E. Martins, lerares Natheis, een hoofdrol. Zij is niet zo maar een lerares waar hij contact mee wil hebben. Zij is een vrouw, een schrik-aanjagende mooie vrouw, die je te allen tijde edelmoedig tegemoet moet treden.

(...) *Hij drong met zijn troep ruige bandieten de balzaal binnen. Hij was van zijn paard dwars door het glas in lood naar binnen gesprongen en bleef uitdagend, vreesaanjagend op de vensterbank staan. Hij was bijna geheel gehuld in zijn zwarte mantel en zijn trouwe adjudant, een zielige stakker met een mank been die hij nipt van de pijnbank en het rad had gered, stond bij hem, niet hoger reikend dan de schacht van zijn laars, maar bereid om het leven van de geliefde meester tot het uiterste te verdedigen (...)*

Onder de 'steenrijke' gasten ontdekt ridder Donald juffrouw E. Eén van zijn trawanten ziet de schone vrouw ook, en wil haar glinsterend diadeem pakken, maar ridder Donald verbiedt het hem. Hij ziet hoe juffrouw E., door hem met My Lady aangesproken, hem vergelijkt met de anderen om hem heen. Hij voelt dat zij trots op hem is. En zijn verklaring, bijna een verontschuldiging, heeft succes.

(...) *Ze glimlachte begripend, trok een kostbare ring van haar vinger en reikte hem die toe, maar hij stapte achteruit en hief zijn handen afwerend op. Hij wou juist weer iets tegen haar zeggen toen hij een venijnige klap op zijn schouder kreeg en Ivo Takke naast zich zag fietsen (...)*

De fantasieën keren bij Donald terug, en gaan naarmate 'Amare' vordert zelfs een steeds sterkere behoefte vormen. Zo is hij o.m. geheim agent, beroemd violist, met een vol bewondering 'maitre, maitre' stamelende Edith Piaf, en een onder politie-escorte naar het Dijkzicht-ziekenhuis razende chirurg. Ondanks hun 'onmogelijk' karakter, zijn het rollen die Donald wel moet spelen, omdat de werkelijkheid afzichtelijke vormen gaat aannemen.

Daar is een Ivo Takke, met zijn vieze plaatje - vrouwelijk naakt, halfliggend op zwart pluche ondergrond - en met zijn slechte opmerkingen over kinderen krijgen, een ongestelde juffrouw E., en met zijn glurologie in het Kralingse Bos. Daar is een juffrouw E., die door Donald wordt opgezocht, en aan wie hij over zijn vader vertelt. Daar is een Titus, die verliefd is op juffrouw E., en gelooft, dat hij vóór haar nooit geleefd heeft, nooit heeft liefgehad. Een

Titus, die zijn zoon vraagt om eerlijk te zijn als hij zich eenzaam voelt. Hij kent die situatie te goed van vroeger, toen hij geen vriendjes had en hij daarvoor in de plaats altijd de beste wilde zijn.

Daar is ook de Titus die denkt te ver te zijn gegaan tegenover zijn zoon, en zich ervoor schaamt. Daar is juffrouw E., die een tweede maal wordt opgezocht. Nu door Martha, die haar vraagt Donald voor te lichten. Juffrouw E. beheerst zich, geeft Martha een boekje 'erover'. Buiten wacht Titus, die naar juffrouw E. kwam, maar Martha wijsmaakt voor haar gekomen te zijn. Ten slotte rijdt Titus als een bezetene, alleen, in zijn auto rond, krijgt een bekeuring alsof hij dronken is. Juffrouw E. verlaat voorgoed de school.

Van Ivo Takke resten voor Donald nog slechts wat inktspatten en een in de bank gekerfd poppetje. En Martha is de vrouw die aanwezig is als Titus als een geslagen hond thuiskomt.

De dagen gaan verder. Donald krijgt het boekje van juffrouw E. te lezen. Martha laat Donald met Titus naar zijn opa gaan, opdat Titus onderweg nog wat over het boekje kan praten. De opa vraagt of Donald blijft. Maar Donald gaat met zijn vader mee terug, wordt niet voorgelicht, maar ontdekt, terwijl hij afscheid van zijn opa neemt, langzaam maar zeker juffrouw E.

(...) *De oude man wuifde achter het raam toen ze weglieden. Hij bleef heel lang staan en dat is ellendig als je weggaat van iemand. want je hebt dan altijd het gevoel dat je hem in de steek laat. Hij was er stil van, zo stil dat zijn vader verwonderd naar hem keek.*

'Wat loop je te peinzen, jongen?'
'Ik vraag me af hoe ze heette, Pap, met haar voornaam.'

'Wie?'
'Juffrouw Martins, Pap.'

Zijn vader zweeg heel lang terwijl ze langs het water voortliepen en keek strak voor zich uit.

'Eva,' zei hij toen.
'Dat is 'n mooie naam,' zei Donald zachtjes, 'n verrekke mooie naam' (...)

Titus weet niet wat het 'Eva' kunnen zeggen voor Donald betekent. Zijn langdurig zoeken naar de naam achter de E. heeft eindelijk succes gehad. En dat nog wel dank zij zijn vader, die Eva liefhad en haar gemis nauwelijks aankon. Maar dat weet Donald weer niet precies. Toch behoort het, evenals vele andere genoemde gebeurtenissen, tot zijn werkelijkheid. Ook al heeft hij dan niet alles gezien of gehoord, het leeft voor hem. Om hem heen weet hij iets dat bestaat, juist omdat het niet duidelijk en tastbaar bestaat. Het is hierdoor, dat Donald, te midden van zijn steeds scherper groeiend onbegrip, alleen staat, en de misverstanden zich opstapelen.

Iets wat evenzeer geldt voor Martha

en Titus. Deze grote mensen tasten voortdurend naast elkaar. Zij verbergen zich achter zich zelf, gaan op momenten beiden door de knieën. Martha als zij haar ouderlijk huis opbelt, maar niets durft te zeggen. Titus, als hij ten gehore van Donald en Martha een verkeerde bijbeltekst kiest. Tot een gesprek tussen Martha en Titus, en eventueel met Donald komt het niet. Men leeft verder. Titus aan zijn boek werkend, waarvan Martha niets begrijpt. Martha, voor het eten van de man zorgend die zij ondanks het familieverzet trouwde. Juffrouw E. vertrokken naar elders, omdat haar werk, Titus, dat eist. En Donald, scholier op de school waar zijn vader rector is, en hij moeilijk vriendjes kan maken. De school waar een lerares Natheis was die Eva heette. ...

Victor Spoor geeft Donald in zijn 'Amare' een litteken mee. (Een grillig haakvormig litteken over z'n rechterwang, het overblijfsel van een val in een scherf glas op het strand, twee jaar geleden). Donald lijdt hieronder, hij schaamt zich ervoor, zich van het litteken ontdoen is evenwel onmogelijk. Dit 'belittend' zijn doet sterk aan bij voorbeeld een Wolkers of een Membrecht denken. Opnieuw dus weer een boek over een rotjeugd. En van de schrijver uit, weer een spugen op wat geweest is en een zich bevredigen aan wat dientengevolge van hem geworden is.

Afgezien nog van het feit, dat men werk van Wolkers en Membrecht of anderen zo nooit kan afdoen, dient ten aanzien van 'Amare' van Victor Spoor onmiddellijk opgemerkt, dat zijn boek in geen enkel opzicht met andere hendaagse romans te vergelijken is. Dat hij dat heeft weten te bereiken, komt door zijn wijze van werken met de hoofdpersonen. Hoofdpersonen die elkaar accentueren, zonder daardoor tot bijfiguren te worden.

Victor Spoor laat hen hun gang gaan, handelen, gebaren. Langzaam lopen zij naar het eind, lopen zij vast. Wie daarbij de schuldige is, doet weinig terzake. Een uitspraak omtrent één persoon zou ná lezing van 'Amare', de lezer sterk beperken. Hij zou hoofdpersoon dreigen te worden. Waarschijnlijk in de zin van zich zelf belangrijk voelen. En hij zou Donald 'missen', die in 'Amare' evenzeer slechts hoofdpersoon is in contrast met zijn omgeving.

Een oplossing geeft Victor Spoor in 'Amare' beslist niet. In wezen verandert er, ondanks de hele geschiedenis, niets. Alle figuren zijn nog steeds in zich zelf beklemd. Zij verschillen hierin weinig met de personen uit de andere boeken van Victor Spoor, zoals 'De Tafel van Twee', en 'De Vogels'. Ook daarin overheerst de eenzaamheid, en de ontkoombaarheid ervan. En ook in 'Amare', gelijk een Manfred Vogel in 'De Vogels', weer een figuur, nl. Do-

Tiemens Tokio

In sportkringen is men nog steeds niet uitgepraat over het falen — voor zover men dat woord hier mag gebruiken — van onze wielrenner Tiemen Groen in Tokio. Zo er ooit op een gouden olympische medaille was gerekend, dan was het bij deze jonge Fries, die in 1964 als een komeet aan het firmament van de internationale wielwereld verscheen.

Men weet het: in luttele weken tijds werd Tiemen Groen van een vrijwel onbekende nieuwelings een eersterangs crack in de achtervolging, die achtereenvolgens het nationale kampioenschap en daarna met grote overmacht ook het wereldkampioenschap bij de amateurs verloor.

Toen kwamen de Olympische Spelen en niemand twijfelde eraan of Groen zou ook daar zijn superioriteit bewijzen. Inderdaad was hij in de voorritten en de kwartfinales duidelijk de snelste van het hele stel. Maar — eenmaal bij de laatste vier aangeland — ging er eensklaps iets mis.

In de halve finale werd de jonge renner uit Follega met ruim verschil verslagen door de Italiaan Ursi. En zelfs zijn greep naar het brons mislukte,

VERVOLG - AMARE

nald, die aan de werkelijkheid tracht te ontsnappen via de fantasie.

Van een storende herhaling in dit verband kan men moeilijk spreken. Daarvoor is het zich verstoppen achter eigen handigheidjes te menselijk. Bovendien weet Victor Spoor in 'Amare' het dooreenlopen van fantasie en werkelijkheid zo sterk te suggereren, dat men iedere keer, bij terugkomst in de realiteit, een schok krijgt. Een gewaardwording die leert, dat de grens moeilijk te trekken is.

Dat Victor Spoor dit in een 'kinderboek' als 'Amare' heeft weten te bereiken, is een bewijs dat hij met zijn ingetogen stijl van uit 'De Tafel van Twee' en 'De Vogels', ook in een kwantitatief groter boek, erin slaagt de problemen, de (grote) waarheden achter het zeer gewone te onthullen.

De situatie waarin dit geschiedt, zou men, zeker tegen het einde van 'Amare', gezocht kunnen noemen. Het aanen afgaan van Donald, Martha en Titus bij juffrouw E. neigt wel wat naar het zeer toevallige. 'Toevallig' evenwel af te doen met onbestaand zou hierbij afleiden, en bijna verbergen hoe in het boek van Victor Spoor grote mensen 'Amare' denken te vervoegen, maar het werkwoord in wezen nog erger dan kinderen vertroebelen. D. Z.

'Amare' van Victor Spoor verscheen bij uitgeverij Contact te Amsterdam.

want in de strijd om de derde en vierde plaats was de Deen Isaksson hem de baas. Groen kwam met lege handen uit Tokio terug. Dat was wel het laatste waarop was gerekend.

Doping

Hoe zijn deze nederlagen van Tiemen Groen mogelijk geweest? Er zijn bij de experts duidelijk twee stromingen als het om dit vraagstuk gaat. Er is dan een minderheid, die onbevreesd het woord 'doping' in de mond neemt. Maar een ander deel wil — misschien deels tegen beter weten in — van dat vermaledijde woord niets horen.

Onze oud-sprintkampioen Jan Derksen, die de coach was van de baanploeg bij de Olympische Spelen, behoort tot die laatste groep. Deze groep wenst het 'echec' van Groen te verklaren vanuit het gezichtspunt dat Groen té snel aan de top is gekomen, nog nooit zover van huis was geweest en derhalve moeilijk kon acclimatiseren en voorts de druk van het favoriet-zijn te zwaar op zijn jonge schouders heeft voelen drukken.

Waar ligt nu precies de waarheid? Welnu, de waarheid is waarschijnlijk wel, dat beide groeperingen het bij het juiste eind hebben. En dat dus zowel het een als het ander van invloed is geweest op de onverwachte debacle van onze Friese renner. Het ene echter dan wel meer dan het andere.

De feiten wijzen duidelijk in die richting. In het oog springend blijft namelijk, dat Ursi — voordien een renner die hooguit goed was voor een tijd van rond de 5 min. 2 sec. over de 4 km. — in zijn rit tegen Groen plotseling een formidabele tijd van 4 min. 56.6 sec. uit zijn benen kon persen. Dat betekent dat Ursi eensklaps zo'n 65 tot 70 meter sneller was dan zijn normale zelf.

Enkele uren later kwam diezelfde Ursi in de finalerit tegen de Tsjech Daler niet verder dan 5.05.9. Daarmee kwam hij aan het goud niet toe, maar het zilver kon hem door zijn overwinning op Groen niet meer ontgaan.

Dit alles geeft te denken. Twee maal eerder in het recente verleden hebben wij een soortgelijk geval meegemaakt, beide malen met de Deen Mogens Frey Jensen. Dat was op de wereldkampioenschappen 1963 in Rocourt en op de wereldtitelstrijd 1964 in Parijs. Ook die bleek in beide gevallen tot één superprestatie in staat, om vervolgens volledig in elkaar te klappen. De Deen werd na de strijd om de wereldtitels in Parijs van deelneming aan de Olympische Spelen uitgesloten, omdat is komen vast te staan dat hij zich vóór zijn bevestiging van Parijs door een (Italiaanse) arts een injectie heeft laten toedienen.

Duistere dingen

Het feit, dat de president van de UCI,

de (Italiaanse) signor Rodoni, na afloop van de rit Ursi-Groen de staf van neutrale artsen de pas afsneed, toen die Ursi op grond van zijn 'opvallende' verrichting aan een doping-onderzoek wilden onderwerpen, versterkt nog het gevoel, dat er op de Hachioji-wielerbaan duistere dingen zijn gebeurd.

Te bewijzen valt zo iets nu natuurlijk niet meer, maar persoonlijk zijn wij er wel vast van overtuigd, dat bij die plotselinge superprestatie van Ursi de injectiespuut een belangrijke rol heeft gespeeld. En als dan Jan Derksen en anderen het op dit punt met ons niet eens zeggen te zijn, dan begrijpen wij dat best. Dan zien wij dit als een ongetwijfeld goed bedoelde, maar daarom nog niet juiste poging om de wielersport in bescherming te nemen tegen de buitenwacht, die te pas en te onpas met het woord 'doping' schermt als de wielersport weer eens moet worden aangevallen.

Zeer waarschijnlijk hebben ook zij wel gelijk, wanneer zij zeggen dat Tiemen Groen in Japan niet in zijn gewone doen was en onder een morele druk reed. En ook zal het de 18-jarige Fries moreel wel geen goed hebben gedaan, toen hij zich voor de eerste maal geconfronteerd wist met een renner die voor hem niet door de knieën ging, die daarentegen plotseling zelfs tot ongedachte dingen in staat bleek.

Men kan zich zo ongeveer wel indenken door welke gevoelens Groen op dat ogenblik moet zijn bekropen. Maar dan blijft er het feit, dat Groen op de Hachioji-wielerbaan zijn Waterloo vond, terwijl hij een tijd van 5.01.3 liet afdrukken. Als we daar nog eens zo iets als twee seconden van aftrekken, die Groen opliep door tempoverlies in de laatste ronden, toen hij zag dat het toch niet meer ging, dan betekent dat, dat Groen toch maar weer zo ongeveer 4.59 zou hebben gereden, als die Ursi eensklaps niet zo onwaarschijnlijk snel zou zijn geweest. Onder normale omstandigheden zou dat ruimschoots voldoende zijn geweest voor de zege.

Ja, misschien zou de échte Tiemen Groen, misschien zou die stugge, onverzettelijke Fries wanneer hij helemaal zich zelf was geweest, onder deze onverwachte omstandigheden de tanden nog eens extra op elkaar hebben geklemd. Misschien zou hij Ursi dan toch nog klein hebben gekregen, ook al zou hij er desnoods alle wereldrecords voor hebben moeten verbrijzelen. Maar...

Maar daarmee is het raadsel van Ursi's plotselinge 'duivelsrit' nog niet van de baan. Wat wij van dit raadsel denken, weet u nu. Gij moogt ook weten, dat wij daarin de oorsprong zien van de reden waarom Tiemen Groen niet de gouden olympische medaille kreeg, die hem anders niet had kunnen ontgaan.

GER SCHUURMAN

Hydepark

Het Londense Hydepark is de plaats, soms ook de klankbodem voor getuigenissen die geen kans krijgen op de officiële spreekgestoelten van politieke bijeenkomsten, kerken en parlementen. In Hydepark zijn vele opvallende typen te vinden: de man die op eigen wijze zijn geloof in psalmen van een rol papier uitzingt; de strijdbare spreker die met nadruk en onder een onbekend banier zijn ideeën op anderen tracht over te brengen; de gebaarde bezeten fi-

guur, die met een vreemde gloed in zijn ogen het zionisme predikt.

Tussen al die individuele meningen, uitgesproken van een zeepkist of een geïmproviseerde stellage, ook het officiële woord van een vicaris op een officieuze kansel.

Fotograaf Tom Weerheijm dwaalde in dit ontmoetingspark van de getuigenissen. Enkele van de vele plaatjes die hij in Hydepark maakte, staan op deze pagina.

